

Eerste Kerstdag 2020

De NRC heeft een serie artikelen die worden ingeleid met: “We leven, zo goed en zo kwaad als het gaat. Maar wat maakt het de moeite waard? Niemand die het definitieve antwoord kan geven”. We worstelen ons door het leven heen, de ene dag wat beter dan de andere. Velen vinden het moeilijk om in een doel of bestemming te geloven. Waar het allemaal heen gaat, niemand die het weet. En of je er wat aan kunt doen, dat is een levensgrote vraag in onze tijd van onstuitbare bevolkingsgroei, onomkeerbare klimaatverandering en uitputting van onze levensbronnen. Waarop kunnen wij nog hopen? Hopen wij nog iets? En Kerstmis was toch altijd een feest van hoop?

In de filosofie heb je tegenwoordig het begrip ‘kleine goedheid’. We weten niet waar we naar toe gaan, we hebben geen idee van een doel of bestemming, onze invloed is beperkt. Maar wat het leven de moeite waard maakt, dat zijn de vele kleine en alledaagse goede dingen die we doen. Die maken en houden het leven leefbaar. ‘Kleine goedheid’.

Het evangelie van vandaag denkt daar heel anders over. ‘Het woord is vlees geworden en het licht schijnt in de duisternis, maar de duisternis heeft het niet aangenomen’.

Je komt in een pikdonkere kamer, je doet het licht aan, en opeens, van het ene op het andere moment, is de hele kamer vervuld van licht, tot in alle hoeken en gaten. Geen plek waar het nog donker is. En het gaat helemaal vanzelf, binnen een fractie van een seconde. Licht heeft mensen altijd gefascineerd. Het licht dat alle duisternis uitbant. Maar hoe machtig is dat licht? Doe het licht uit, en het is weer pikdonker. Niets dat er op wijst dat het licht geschenen heeft. Het licht, het is er zolang het er is; daarna is het alsof het er nooit was. Het komt van elders. En het laat geen sporen na.

Dat het licht sterker is dan de duisternis, dat is geen uitgemaakte zaak. De mens moet er voor zorgen dat het licht brandt. Anders, zegt het evangelie, is het weer net zo donker als het was voordat het licht ging schijnen. Het licht is aan, of uit. Aan ons de keus.

Wij maken de keuze, dag in dag uit, sinds mensenheugenis. Het is zo alledaags dat we het niet in de gaten hebben. Al sprekend helpen we Gods woord de wereld in en maken licht in het donker. We zeggen bij de bakker niet: “Geef me eens gauw een brood”. We zeggen: “Een brood alstublieft”. Met dat ene woordje ‘alstublieft’ scheppen we ruimte voor elkaar. Met alstublieft doe je zelf een stapje terug. Ik geef macht en regie uit handen. Niet ik maak uit hoe de ander moet reageren. Samen vullen wij de ruimte in die wij delen. Zo maken we de wereld leefbaar en bewoonbaar, beetje bij beetje en telkens weer. Met woorden. Woorden van leven. Zonder het ‘alstublieft’ zouden wij al lang niet meer bestaan. Dat is geen ‘kleine goedheid’. Dat is het woord van God en het ware licht dat in de wereld komt.

Jaren geleden kwam ik iemand tegen die ik kende uit mijn studententijd. Hij vertelde dat ik zijn leven beslissend veranderd had. In een café had hij, tussen neus en lippen door, gezegd dat hij vreselijk graag geschiedenis wilde studeren. “Nou, zei ik, dan moet je dat ook doen, ook als de mensen om je heen iets anders willen”. Het was het zetje dat hij nodig had om zijn eigen weg te gaan. Achteraf herinnerde ik mij dat die jongen me jaren daarvoor had verteld dat zijn vader, een succesvolle belastingjurist, perse wilde dat hij de firma van zijn vader zou overnemen. Ik heb daar op dat moment niet aan gedacht. Maar iets in mij was wakker en was ter plekke toen het nodig was. En daarom sprak ik een bevrijdend woord, een scheppend woord dat die jongen in zijn eigen leven riep.

U zegt misschien: goed gedaan! Maar misschien is het zo niet gegaan. Misschien was ik in het café vooral met mezelf bezig en heb ik het moment gemist waarop ik een bevrijdend en scheppend woord had kunnen spreken. Dan is het woord niet in de wereld gekomen en het licht niet in de duisternis.

En als ik het wel heb gezegd, dan hebt u het leven van die jongen niet minder veranderd dan ik. Ook als u mij noch die jongen toentertijd kende. Want u zei bij de bakker: "alstublieft". En maakte de wereld daarmee bewoonbaar zodat ik met die jongen in een café kon zitten.

We leven in een barre, onherbergzame wereld. Vol duisternis. Maar het licht komt in de duisternis. Als wij waakzaam zijn. Open voor anderen. Als wij niet met onszelf bezig zijn. Als wij 'alstublieft' zeggen. Ruimte geven. Wij beseffen het niet. Want het woord, het komt van elders. Het is het woord van God. Het ware licht.

Dat het licht sterker is dan de duisternis, dat is geen uitgemaakte zaak. Het licht is aan of uit. Aan ons om het aan te doen, elke dag opnieuw. Amen.